

ULUSLARARASI SATRANÇ TAHTASI: KOSOVA DEVLETİ’NİN BAĞIMSIZLIK İLANI İLE BÖLGESEL VE ULUSLARARASI AKTÖRLERİN KONUMLANMASI

Rejhan RAHMAN¹

Öz

Kosova’nın bağımsızlık ilanı, Balkanlar’daki etnik çatışmalar ve siyasi istikrarsızlık açısından kritik bir dönüm noktasıdır. 1990’lardan itibaren devam eden bağımsızlık mücadelesinde, NATO ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar meseleye aktif olarak müdahil olmuş; pek çok bölgesel ve küresel devlet ise Kosova’nın bağımsızlığının lehinde ya da aleyhinde tutum almıştır. Yugoslavya’nın dağılması sürecinde yaşanan kanlı çatışmalar ve NATO’nun 1999’daki müdahalesi, Kosova’nın bağımsızlık mücadelesine zemin hazırlamıştır. 1999’da BM gözetiminde özerk bir statü kazanan Kosova, 2008’de bağımsızlığını ilan ederek uluslararası gündemde önemli bir yer edinmiştir. Kosova’nın bağımsızlığı, uluslararası toplumda bölünmüş tepkilere yol açmış; ABD ve birçok Avrupa ülkesi destek verirken, Sırbistan, Rusya, Çin ve bazı Avrupa devletleri, iç politik dengelerini koruma endişesiyle tanımayı reddetmiştir. Bu durum, Kosova’nın diplomatik tanınırlığını sınırlamış ve uluslararası alanda tam temsil kazanmasını zorlaştırmıştır. Bölgesel düzeyde, Kosova ile Sırbistan arasındaki normalleşme çabaları, AB arabuluculuğunda Brüksel Anlaşması gibi girişimlerle ilerletilse de, Sırp azınlığın statüsü ve tanınma konusundaki belirsizlikler süreci karmaşıklştırmıştır. Kosova’nın ekonomik kalkınma, hukukun üstünlüğü ve ulusal güvenlik alanlarında gerçekleştireceği reformlar ise Balkanlar’da kalıcı barış ve istikrar için kritik önem taşımaktadır. Bu çalışmada, Kosova’nın devletleşme süreci ve uluslararası toplumun bu sürece yönelik konumlanması ele alınmakta; ayrıca, bağımsızlık ilanının bölgesel aktörlerin pozisyonları üzerindeki etkileri incelenerek, Balkanlar’daki güvenlik ve istikrar dinamiklerine yansımaları değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kosova, Bağımsızlık, Arnavut, Balkan, Konumlanma, Bölgesel Aktörler.

Jel Kodları: N90, D71, H55, M14

¹ Dr., Harran Üniversitesi, E-posta: rrehman@harran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7583-6887.

Atıf/Citation

Rejhan, R. (2025). Uluslararası satranç tahtası: Kosova Devleti’nin bağımsızlık ilanı ile bölgesel ve uluslararası aktörlerin konumlanması. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(29), 536-554.

INTERNATIONAL CHESSBOARD: POSITIONING OF REGIONAL AND INTERNATIONAL ACTORS WITH THE DECLARATION OF INDEPENDENCE OF THE STATE OF KOSOVO

Abstract

Kosovo's declaration of independence represents a critical turning point in the context of ethnic conflicts and political instability in the Balkans. Since the 1990s, as the struggle for independence has persisted, international organizations such as NATO and the United Nations have actively intervened, while numerous regional and global states have taken positions either in favor of or against Kosovo's independence. The violent conflicts accompanying the disintegration of Yugoslavia, along with NATO's intervention in 1999, provided the foundation for Kosovo's quest for independence. In 1999, Kosovo attained an autonomous status under UN supervision, and in 2008, it declared independence, thereby securing a significant position on the international agenda. Kosovo's independence has elicited divided reactions from the international community. While the United States and many European countries have supported its independence, Serbia, Russia, China, and some European states have refrained from recognition due to concerns over preserving their internal political balance. This division has limited Kosovo's diplomatic recognition and has impeded its full representation on the global stage. At the regional level, efforts to normalize relations between Kosovo and Serbia, such as the Brussels Agreement mediated by the EU, have progressed; however, uncertainties regarding the status of the Serbian minority and issues of recognition have further complicated the process. Moreover, the reforms that Kosovo undertakes in economic development, the rule of law, and national security are critically important for achieving lasting peace and stability in the Balkans. This study examines Kosovo's state-building process and the international community's positioning regarding this process, while also evaluating the impact of its declaration of independence on the stances of regional actors and on the dynamics of security and stability in the Balkans.

Keywords: Kosovo, Independence, Albanian, Balkan, Positioning, Regional Actors.

Jel Codes: N90, D71, H55, M14

1. GİRİŞ

Kosova'nın bağımsızlık süreci, sadece bölgesel değil, uluslararası düzeyde de derin yankılar uyandırmış bir olaydır. Balkanlar'da uzun süredir devam eden etnik çatışmaların ve toprak anlaşmazlıklarının bir sonucu olan bu süreç, uluslararası hukukun uygulanışı, devlet egemenliği ve öz-yönetim hakları gibi birçok tartışmalı konuyu yeniden gündeme getirmiştir. Kosova'nın bağımsızlık ilanı, Yugoslavya'nın dağılmasının getirdiği kaotik ortamda şekillenmiş, etnik çatışmalar, uluslararası müdahaleler ve diplomatik süreçlerin bir araya geldiği karmaşık bir süreçtir. Bu süreç, bölgenin uzun süredir devam eden tarihsel gerilimlerini yeniden canlandırmış ve farklı devletler ile uluslararası aktörlerin bölge üzerindeki stratejik çıkarlarını etkilemiştir.

1990'ların başında Yugoslavya'nın dağılması, Balkanlar'daki siyasal ve etnik dengeleri altüst etmiş, çok sayıda kanlı çatışmaya ve büyük çaplı göçlere neden olmuştur. Eski Yugoslavya topraklarında birçok yeni devlet kurulurken, Kosova meselesi özellikle Sırbistan ile Arnavutlar arasında büyük bir sorun olarak gündemde kalmaya devam etmiştir. Kosova'nın tarihsel ve kültürel olarak Sırbistan için taşıdığı özel önem, bu süreci daha da karmaşık hale getirmiştir. Orta Çağ'dan beri Sırp ulusal kimliğinin sembolik bir merkezi olarak görülen

Kosova, aynı zamanda Arnavut nüfusun çoğunlukta olduğu bir bölgeydi. Bu çelişki, Sırbistan ve Arnavutlar arasında süregelen gerginliğin ana kaynağı olmuştur.

1998-1999 yılları arasında yaşanan Kosova Savaşı, bu gerginliklerin şiddetli bir çatışmaya dönüştüğü dönem olarak öne çıkar. Sırp yönetimi ile Kosovalı Arnavutlar arasındaki bu savaş, büyük çapta insan hakları ihlallerine ve savaş suçlarına sahne olmuş, bölgedeki istikrarsızlığı uluslararası bir mesele haline getirmiştir. NATO'nun 1999'da Sırbistan'a karşı gerçekleştirdiği müdahale, Kosova'nın geleceğini belirleyen en kritik dönemeçlerden biri olmuştur (Pirinççi & Arı, 2011, s. 9-14, Ülger, 2016, s. 48) Bu müdahale, Sırp ordusunun Kosova'dan çekilmesine ve BM himayesinde bir geçiş sürecinin başlamasına yol açmıştır.

Kosova'nın bağımsızlık ilanı 17 Şubat 2008'de gerçekleşmiş ve bu durum Balkanlar'da yeni bir dönemin başlangıcını simgelemiştir (Şahin, 2015, s. 527-531). Bağımsızlık ilanı, etnik kimlik, egemenlik ve ulus-devlet kavramları etrafında uluslararası hukukun sınırlarını zorlayan önemli bir örnek oluşturmıştır. Kosova'nın bağımsızlığının tanınması, başta ABD ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleri olmak üzere birçok Batılı devlet tarafından hızla desteklenirken, Rusya, Çin ve Sırbistan gibi ülkeler bu bağımsızlığa karşı çıkmışlardır. Bu durum, uluslararası toplumun bu konuda ikiye bölünmesine yol açmıştır ve bağımsızlık süreci hâlâ tartışmalı bir konu olarak uluslararası gündemde yerini korumaktadır.

Bölgesel düzeyde, Kosova'nın bağımsızlığı Balkanlar'daki istikrar üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Sırbistan ile Kosova arasındaki ilişkiler hâlâ normalleşme sürecinden uzaktır ve bu durum bölgedeki diğer ülkeleri de etkilemektedir. Ayrıca, Kosova'nın bağımsızlık ilanı, Bosna-Hersek gibi çok etnikli yapıya sahip devletlerde de benzer taleplerin ortaya çıkmasına neden olmuş ve bu durum Balkanlar'daki istikrarın kırılganlığını artırmıştır. Bu çalışmada, Kosova'nın bağımsızlık süreci ve bu sürecin bölgesel etkileri detaylı bir şekilde incelenecek, ayrıca uluslararası aktörlerin bu süreçteki rolleri ve tutumları değerlendirilecektir.

2. KOSOVA'NIN TARİHSEL ARKA PLANI

Kosova'nın tarihsel arka planı, Balkanlar'daki karmaşık etnik, dini ve kültürel yapıların bir yansıması olarak, bölgenin tarih boyunca yaşadığı çatışmalar ve siyasi değişimlerle şekillenmiştir. Kosova'nın tarihine bakıldığında, Sırlar, Osmanlı İmparatorluğu ve Arnavutlar arasındaki güç mücadelesi önemli bir yer tutmaktadır. Kosova'nın tarihsel gelişimini anlamak için, bölgenin hem Orta Çağ'dan itibaren Sırp kimliği için taşıdığı sembolik önemi hem de Osmanlı hâkimiyeti altında Arnavut nüfusunun giderek artan etkisini göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Kosova'nın Sırp tarihindeki en kritik olayı, 1389'da yaşanan Kosova Savaşı'dır. Bu savaş, Osmanlı İmparatorluğu ile Sırp Prenslığı arasında gerçekleşmiş ve Sırlar için büyük bir yenilgiyle sonuçlanmıştır (Uzunçarşılı, 1988, s. 250-258). Bu savaş, Sırp kolektif hafızasında bir dönüm noktası olarak kabul edilmekte, Sırp ulusal kimliğinin en önemli unsurlarından biri olarak anılmaktadır. Osmanlı ordusunun zaferiyle sonuçlanan bu savaş, Sırp İmparatorluğu'nun çöküş sürecini hızlandırmış ve bölgedeki Osmanlı hâkimiyetini pekiştirmiştir (Gibbons, 1998, s. 146-147). Ancak, Sırlar için bu yenilgi, bir ulusal direniş sembolü haline gelmiş ve özellikle 19. yüzyılda milliyetçiliğin yükselmesiyle birlikte, Kosova "Sırp milletin beşiği" olarak anılmaya başlanmıştır.

Kosova, 1389'daki savaşın ardından Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası haline geldi ve yaklaşık beş yüzyıl boyunca Osmanlı yönetiminde kaldı. Osmanlı dönemi, Kosova'nın demografik ve kültürel yapısında önemli değişikliklere neden oldu. Bu dönemde bölgeye yerleşen Arnavut nüfusun sayısı arttı ve zamanla Kosova'da Arnavutların nüfus olarak baskın hale gelmesine yol açtı. Özellikle 17. yüzyıldan itibaren, bölgedeki Arnavutların İslam'a geçişi hızlandı ve bu durum, Arnavutlar ile Osmanlı yönetimi arasındaki bağları güçlendirdi.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kosova, hem ticaret yolları üzerinde stratejik bir konumda bulunuyor hem de bölgedeki zengin maden yatakları ile ekonomik olarak önemli bir yer tutuyordu. Osmanlı idaresi altında Kosova, genel olarak huzurlu bir dönem geçirdi; ancak 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflamasıyla birlikte, Kosova'daki Arnavutlar arasında bağımsızlık talepleri yükselmeye başladı. Bu dönemde, Osmanlı yönetimi altındaki Arnavutlar, imparatorluk içindeki Arnavut kültürünü ve kimliğini güçlendirme çabalarına giriştiler. 1878'de kurulan Prizren Birliği, Arnavutların Osmanlı İmparatorluğu içindeki özerklik taleplerinin bir göstergesi olarak ortaya çıktı. Ancak, Arnavutlar bu birliği bağımsızlık amacıyla değil, diğer etnik grupların bağımsızlık taleplerine karşı Osmanlı lehine bir tavır almak için oluşturmuşlardır (Shaw & Kural, 1994, s. 249). Bu gelişmeler, Arnavut ulusal bilincinin yükselmesine ve Kosova'nın Arnavut kimliği açısından daha belirgin bir hale gelmesine katkıda bulundu.

20. yüzyılın başında Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'daki hâkimiyeti hızla zayıflarken, Kosova da bu süreçten doğrudan etkilendi. 1912-1913 yıllarında gerçekleşen Balkan Savaşları, Kosova'nın kaderini önemli ölçüde değiştirdi. Birinci Balkan Savaşı'nın ardından Osmanlı İmparatorluğu Kosova'yı kaybetti ve bölge, Sırbistan Krallığı'nın kontrolü altına girdi (Šešelj, 2017, s. 1150-1152, Jelavich, 2017, s. 32). Bu dönemde, Kosova'daki Arnavut nüfus, Sırp yönetimine karşı büyük bir hoşnutsuzluk sergiledi. Sırp yönetimi altında

Kosova'da baskıcı politikalar uygulandı ve Arnavutların etnik kimlikleri üzerindeki baskılar arttı. Bu durum, Arnavutların Kosova'da daha fazla özerklik ve nihayetinde bağımsızlık taleplerinin temellerini attı. Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Kosova, yeni kurulan Yugoslavya Krallığı'nın bir parçası oldu. Ancak, Kosova'daki Arnavut nüfus, bu dönemde de Sırp egemenliği altında sıkı bir baskı altında kaldı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Kosova, İtalya ve Almanya'nın işgali altındaki Arnavutluk'a bağlandı; ancak savaşın sona ermesiyle birlikte yeniden Yugoslavya'nın bir parçası haline geldi (Malcolm, 1999, s. 239-261, 371-372). Tito'nun liderliğindeki Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti döneminde Kosova'ya belirli bir özerklik tanındı ve 1974 Anayasası ile Kosova, özerk bir bölge statüsü kazandı (Bonds, 1995, s. 32-34). Bu dönem, Kosova'da Arnavut nüfusun kültürel ve ekonomik anlamda belirli haklar kazandığı bir süreç oldu. Ancak, Yugoslavya'nın dağılmasına giden süreçte, Kosova'daki Arnavutlar ve Sırp'lar arasındaki gerilimler yeniden arttı.

3. 1990'LAR VE KOSOVA'NIN SIRBİSTAN'DAN AYRILMA SÜRECİ

1980'de Yugoslavya'nın güçlü lideri Josip Broz Tito'nun ölümünün ardından, ülkede Tito'nun merkezi yönetimle bir arada tutmaya çalıştığı çok etnikli yapının zayıflamasıyla birlikte derin çatlaklar oluşmaya başladı. Bu zayıflama, farklı etnik gruplar arasındaki çatışmaları tetikledi. Bu etnik gruplar arasındaki en dikkat çekici gerilim, Sırp'lar ile Kosova'da çoğunluğu oluşturan Arnavutlar arasında yaşandı (Bellamy, 2002, s. 4-7). Tito döneminde oldukça geniş bir özerklik kazanmış olan Kosova, bu özerklik sayesinde kendi dilini kullanma, eğitim sistemini belirleme ve kültürel kimliğini koruma hakkına sahipti. Ancak Tito'nun ölümünden sonra bu hakların korunması zorlaşmaya başladı.

1989'da Sırp lider Slobodan Milošević, Sırp milliyetçiliğini ön plana çıkaran politikalarıyla dikkat çekmeye başladı. Milošević, Kosova'nın özerkliğini iptal ederek, burayı yeniden Sırbistan'ın doğrudan kontrolü altına aldı. Kosova'nın özerk statüsünü ortadan kaldıran bu adım, bölgedeki Arnavut toplumunda büyük bir tepkiyle karşılandı (Ramet, 1996, s. 77-79). Kosovalı Arnavutlar, bu durumu kendi kimliklerine, kültürlerine ve siyasi haklarına bir saldırı olarak görerek, bağımsızlık taleplerini daha da yüksek sesle dile getirmeye başladılar. Milošević'in bu politikası, Kosova'daki Arnavut nüfusu içinde bağımsızlık arzularını güçlendiren bir faktör haline geldi (Parcell, 1991, s. 35-40).

1990'ların başında, Yugoslavya'nın dağılması süreci hız kazandı. Slovenya, Hırvatistan, Makedonya ve Bosna-Hersek gibi Yugoslavya'yı oluşturan diğer federatif yapılar, bağımsızlıklarını ilan ederek Yugoslavya'dan ayrıldılar. Bu dağılma süreci, Kosova'daki

bağımsızlık yanlısı hareketleri de tetikledi. Bu dönemde Kosovalı Arnavutlar, bağımsızlık için daha sistematik bir mücadeleye giriştiler.

Bu dönemde, Kosovalı Arnavutlar bağımsızlık mücadelesini diplomatik yollarla yürütmeye çalıştılar. 1991 yılında Kosovalı Arnavutlar, Kosova'nın bağımsızlığını ilan etti; ancak bu ilan Sırbistan tarafından tanınmadı ve uluslararası toplum tarafından da büyük ölçüde görmezden gelindi. Kosova Cumhuriyeti'nin Başkanı olarak seçilen İbrahim Rugova, pasif direniş politikası izleyerek Kosova'nın bağımsızlığını barışçıl yollarla kazanmayı hedefledi (Türkoğlu, 2001, s. 117). Ancak, Milošević'in baskıcı politikaları altında bu girişimler sonuçsuz kaldı ve Arnavutlar üzerindeki Sırp baskısı artmaya devam etti.

Bağımsızlık yönündeki taleplerin en güçlü örgütlü yapılarından biri, Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) oldu. 1990'ların ortalarına gelindiğinde, UÇK, Sırp yönetimine karşı silahlı direniş başlatmaya karar verdi. Bu dönemde Kosova'da yaşanan çatışmalar, bölgedeki etnik gerilimi daha da tırmandırdı. Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK), Kosova'daki bağımsızlık mücadelesinde kritik bir rol oynadı. UÇK, başlangıçta küçük bir direniş hareketi olarak doğmuş olsa da kısa sürede Arnavut halkının desteğini alarak daha geniş bir örgütlenme kapasitesine ulaştı (Türbedar, 2017, s. 143). Sırp güvenlik güçlerine ve Sırbistan'a bağlı paramiliter gruplara karşı mücadele eden UÇK, Sırp yönetiminin Kosova'daki egemenliğini zorlaştırdı. 1998-1999 yıllarında, Kosova'da yaşanan bu çatışmalar, büyük bir insani krize yol açtı. Sırp güçleri ile UÇK arasındaki şiddetli çatışmalar sonucunda, çok sayıda sivil hayatını kaybetti, binlerce kişi yaralandı ve yüz binlerce Kosovalı Arnavut göç etmek zorunda kaldı (Emiroğlu, 2010, s. 124-167).

1999'da yaşanan çatışmalar, uluslararası toplumun dikkatini çekti. Kosova'daki etnik temizliğin boyutları artarken, uluslararası toplum, özellikle Batılı ülkeler, Sırbistan'a karşı harekete geçmek için baskı yapmaya başladı. Diplomasinin sonuçsuz kalması üzerine, NATO 24 Mart 1999'da Sırbistan'a karşı hava harekâtına başladı. 78 gün süren bu bombardımanlar sonucunda Sırp güçleri Kosova'dan çekildi ve Kosova, Birleşmiş Milletler (BM) himayesinde uluslararası bir yönetim altına girdi. 1999 yılında NATO müdahalesinin sona ermesinden sonra Kosova, BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararıyla geçici olarak BM idaresine bırakıldı. Bu karar, Kosova'nın nihai statüsünün belirlenmesi amacıyla bir geçiş dönemi öngörüyordu (Pirinççi & Arı, 2011, s. 9-14). Ancak, Kosova üzerindeki Sırp egemenliği fiilen sona ermişti ve bölge, uluslararası barış gücü KFOR (Kosovo Force) tarafından güvence altına alınmıştı. BM, Kosova'daki idari ve siyasi reformları organize ederken, Arnavutların

bağımsızlık talepleri giderek daha güçlü bir şekilde dile getirilmeye başlandı (Kim, 2001, s. 4-9).

Bu sürecin ardından Kosova, bağımsız bir devlet olma yolunda önemli adımlar atmaya başladı. BM'nin gözetimi altında yapılan yönetim düzenlemeleri, Kosova'nın bağımsızlık yönündeki beklentilerini daha da pekiştirdi. Bu süreçte, Kosova halkı kendi kaderini tayin etme hakkını elde etmek için diplomatik ve siyasi mücadeleye devam etti.

4. 1999 NATO MÜDAHALESİ SONRASI KOSOVA VE BM GEÇİCİ YÖNETİMİ

1999 yılında NATO'nun Sırp güçlerine karşı başlattığı hava harekâtı, Kosova'daki çatışmaların sona erdirilmesini sağladı ve bölgeye uluslararası müdahaleyle yeni bir siyasi düzen getirildi. NATO müdahalesinin ardından, BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı 1244 sayılı karar, Kosova'nın geçici olarak Birleşmiş Milletler denetimine bırakılmasını öngördü (Pirinççi & Arı, 2011, s. 9-14). Bu karar, Kosova'nın nihai statüsünün gelecekte belirleneceği bir geçiş dönemi düzenlemesi getirdi. 1244 sayılı kararla, Kosova üzerindeki yönetim yetkisi fiilen Sırbistan'dan alınarak uluslararası bir mekanizmaya devredilmiş oldu (Kim, 2001, s. 5-8). Bu geçici yönetim, Kosova'daki siyasi ve idari sistemin yeniden yapılandırılması sürecini başlattı ve BM'ye bölgenin yönetimi ve güvenliğinin sağlanması sorumluluğunu yükledi.

BM'nin Kosova'daki geçici yönetimi, UNMIK (Birleşmiş Milletler Kosova Geçici Yönetim Misyonu) adıyla kuruldu. UNMIK'in temel amacı, Kosova'nın idari ve siyasi altyapısını yeniden inşa etmek, demokratik bir yapı tesis etmek ve bölgenin nihai statüsünü belirlemek için gerekli şartları hazırlamaktır. UNMIK, Kosova'da kamu düzenini sağlayarak, eğitim, sağlık, altyapı ve ekonomi gibi temel hizmetlerin organize edilmesinde önemli bir rol oynadı. BM'nin kurduğu bu geçici yönetim, Kosova'nın günlük yaşamında köklü değişimlere neden oldu; yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması ve adalet sisteminin kurulması gibi alanlarda ciddi reformlar yapıldı (Tangör, 2008, s. 111-129). Ancak UNMIK'in asıl görevi, Kosova'nın bağımsız bir devlet olarak yoluna devam etmesi ya da özerklik gibi başka bir statüde varlığını sürdürmesi konusunda belirleyici adımlar atmaktır. Bu süreçte, Kosova'nın siyasi geleceğine dair belirsizlikler giderek arttı ve bölgedeki Arnavut halkının bağımsızlık talepleri güç kazandı.

Kosova'nın güvenliği ise KFOR isimli NATO öncülüğündeki uluslararası barış gücü tarafından sağlandı. KFOR'un bölgeye konuşlandırılması, Kosova'daki güvenlik ortamını istikrara kavuşturmak ve olası çatışmaların önüne geçmek için önemli bir adımdı (Brovina, 2017, s. 72-74). KFOR, Sırp güçlerinin Kosova'dan çekilmesi sonrası güvenlik boşluğunu

doldurarak, bölgede yaşayan halkın güvenliğini sağlamak ve sosyal düzeni korumak amacıyla oluşturulmuştu (Özlem, 2016, s. 112-135). Bu süreçte KFOR, Kosova'da etnik gruplar arasındaki çatışmaları engellemeye yönelik aktif bir rol oynadı. Özellikle Arnavut ve Sırp toplulukları arasında süregelen gerilimi hafifletmek için güvenliğini sağlayan bir tampon işlevi gördü. KFOR'un mevcudiyeti, Kosova halkına güvence verirken, bölgedeki Sırp nüfusun güvenlik kaygılarını azaltmaya çalıştı.

Bu dönemde, Kosova'nın statüsü üzerindeki belirsizlik, Arnavutlar arasında bağımsızlık taleplerinin giderek daha yüksek sesle dile getirilmesine yol açtı. BM'nin geçici yönetimi altında Arnavutlar, kendi özerk yönetimlerini kurma ve kendi kaderlerini belirleme hakkına sahip oldukları düşüncesini güçlendirdiler. Bağımsızlık taleplerinin giderek artmasının arkasında, Sırp yönetiminin Kosova'daki haklarına dair sert politikalarının geçmişte bıraktığı izler ve Arnavut halkının kendi kimliğini koruma isteği yer alıyordu. Bu süreçte, Kosova'nın bağımsızlığı için yapılan siyasi girişimler ve diplomatik çabalar hız kazandı. Kosova'nın bağımsızlık mücadelesi, yalnızca Kosova içindeki Arnavut toplumunun değil, aynı zamanda Arnavutluk ve bölgedeki Arnavut diasporasının da desteğini aldı.

BM'nin Kosova'daki varlığı, bölgenin siyasi ve ekonomik yapısını yeniden şekillendirse de, bağımsızlık talebine yönelik belirsizlikler nedeniyle Kosova'nın nihai statüsünün belirlenmesinde bir çözüm sunmadı. UNMIK'in yönetimindeki bu geçiş süreci, Arnavutların bağımsızlık isteklerini ertelemiş olsa da bu talebi tamamen ortadan kaldıramadı (Sancaktar, 2018, s. 66-70). Kosova'daki Arnavut nüfus, BM'nin gözetiminde kendi yönetim organlarını oluşturarak bağımsızlık sürecini hazırladı ve nihayet 2008 yılında bağımsızlık ilanı ile kendi kaderini tayin etme hakkını elde etti. BM'nin geçici yönetimi altında atılan adımlar, Kosova'nın bağımsız bir devlet olarak yapılandırılması için temel teşkil etti ve bölgenin uluslararası arenada tanınması yolunda önemli bir kilometre taşı oldu.

5. BAĞIMSIZLIK GÖRÜŞMELERİ VE PİNPON DİPLOMASİSİ

Kosova'nın nihai statüsünü belirlemek üzere 2000'li yıllarda uluslararası müzakereler başladı. Bu süreçte, Kosova'nın geleceği üzerine yoğun tartışmalar yaşandı. Kosovalı Arnavutlar, bölgenin kendi kendini yönetebilmesi ve bağımsız bir devlet olarak tanınması için tam bağımsızlık talep ediyordu. Arnavut nüfus, Sırbistan yönetiminin baskıcı geçmişinden ötürü bağımsızlık dışında bir statüyü kabul etmek istemiyordu. Sırbistan ise Kosova'nın ayrılmasına kesinlikle karşı çıkarak, bölgenin özerk bir yapıda kalması ve Sırbistan'ın egemenliği altında olmasını savunuyordu. Bu nedenle, tarafların farklı talepleri görüşme sürecini karmaşık ve uzun bir hale getirdi.

2005 yılında Birleşmiş Milletler, Kosova'nın nihai statüsünü belirlemek amacıyla müzakereleri hızlandırma kararı aldı ve bu kapsamda süreci yürütmek için Finlandiyalı deneyimli diplomat Martti Ahtisaari'yi özel temsilci olarak görevlendirdi. Ahtisaari, daha önce çatışma çözümü konusunda birçok başarılı görevde bulunmuş bir diplomattı ve Kosova gibi hassas bir bölgede ara buluculuk yapma konusunda deneyimliydi (Chernomyrdin, 1999, s. 1-2). Ahtisaari'nin liderliğinde başlayan müzakerelerde, Kosova'nın siyasi statüsüne dair farklı senaryolar masaya yatırıldı ve taraflar arasında bir uzlaşmaya varılmaya çalışıldı.

Ahtisaari'nin hazırladığı “Ahtisaari Planı” olarak bilinen öneri, Kosova'nın uluslararası toplumun gözetimi altında bağımsızlık elde etmesini öngörüyordu (Kostovicova, 2008, s. 635-636). Plan, Kosova'nın tam bağımsızlığını desteklerken, bölgede yaşayan Sırp azınlığa geniş haklar tanıyacak önlemleri de içermektedir. Özellikle, Kosova'daki Sırp azınlığın haklarının güvence altına alınması, Ahtisaari Planı'nın temel unsurlarından biridir. Plan, Sırp'ların yerel yönetimlerde daha güçlü bir şekilde temsil edilmesini ve Sırp belediyelerinin kendi dillerini kullanma hakkına sahip olmasını sağlamaktadır. Ayrıca, Sırp dini ve kültürel mirasının korunması için özel tedbirler öngörülmekte ve bu alanların Kosova yönetimi tarafından korunacağı taahhüt edilmektedir. Tüm bu düzenlemelerin yanı sıra, plan Kosova'nın mevcut coğrafi sınırlarının değişmeyeceğini ve herhangi bir başka devletle birleşmeyeceğini de açık bir şekilde güvence altına almaktadır.

Ancak, Ahtisaari Planı (Chernomyrdin, 1999, s. 1-2) uluslararası camiada oybirliği ile kabul edilmedi. Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığını öngören herhangi bir düzenlemeye karşı çıkmaya devam etti ve Ahtisaari Planı'nı kabul etmedi. Sırbistan, planın Kosova'yı fiili olarak bağımsız hale getireceğini ve Sırbistan'ın toprak bütünlüğüne zarar vereceğini ileri sürerek, bu plana itiraz etti (Karakinari, 2009, s. 17-23). Kosova'nın bağımsızlığı konusundaki bu itiraz, yalnızca Sırbistan'la sınırlı kalmadı; Sırbistan'ın geleneksel müttefiki olan Rusya da aynı doğrultuda bir tutum sergiledi.

Rusya, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip olduğu için, Ahtisaari Planı'nın kabul edilmesini engelleyerek Kosova'nın bağımsızlık sürecinde kritik bir rol oynadı. Rusya'nın bu vetosu, Kosova'nın nihai statüsüne dair çözüm arayışlarının BM çatısı altında sonuçlanamamasına yol açtı. Rusya'nın bu hamlesi, Kosova'nın bağımsızlık sürecinin BM aracılığıyla çözülemeyeceğini açıkça gösterdi ve Kosovalı liderlerin alternatif yollar aramasına neden oldu (Karakinari, 2009, s. 20-25). Ahtisaari Planı, BM tarafından resmen kabul edilmese de Kosova yönetimi bu planı bir yol haritası olarak kabul ederek bağımsızlık yönünde adımlar attı.

Ahtisaari Planı'nın BM'de engellenmesinin ardından, Kosova'nın bağımsızlık süreci farklı bir yola girdi. Kosova, BM'nin desteğini alamasa da Ahtisaari Planı'nı temel alarak 2008 yılında bağımsızlığını ilan etti (Karakinaris, 2009, s. 4-7). Bu ilan, başta ABD ve birçok Avrupa Birliği üyesi ülke tarafından hızla tanındı. Ancak Sırbistan ve Rusya, Kosova'nın bağımsızlığını kabul etmeyerek bu duruma itiraz etmeye devam etti. Bu nedenle, Kosova'nın bağımsızlık ilanı, Balkanlar'da yeni bir siyasi denge oluşturdu ve uluslararası hukuk alanında tartışmalara yol açtı.

6. KOSOVA BAĞIMSIZLIĞININ İLANI VE ULUSLARARASI TOPLUMUN KONUMLANMASI

Kosova'nın 17 Şubat 2008'de bağımsızlığını ilan etmesi, uluslararası toplumda geniş çaplı ve bölgesel dinamiklere bağlı farklı tepkilere yol açtı. Bağımsızlık ilanı, başta Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği üyesi ülkeler olmak üzere birçok Batılı devlet tarafından hızla tanınırken, Rusya ve Çin gibi büyük küresel aktörler ve bazı ülkeler tarafından tepkiyle karşılandı. Kosova'nın bağımsızlık ilanının ardından uluslararası alanda yaşanan tepkiler, bölgesel ve jeopolitik çıkarların derin bir yansıması olarak görülmektedir.

6.1. Amerika Birleşik Devletleri ve Bazı Batılı Ülkelerin Pozisyonu

Kosova'nın bağımsızlık ilanı, ABD ve birçok Avrupa ülkesi tarafından hızlı ve kararlı bir şekilde tanındı. Amerika Birleşik Devletleri, Kosova'nın bağımsızlığını destekleyen en önemli aktörlerden biri olarak öne çıkmıştır. ABD'nin bu desteği, Kosova Savaşı sırasında 1999'da NATO'nun Sırp güçlerine karşı başlattığı hava harekâtının da devamı niteliğinde bir politikaydı. ABD, Kosova'nın bağımsızlığını, Balkanlar'da barışın ve istikrarın sağlanması için önemli bir adım olarak değerlendirdi (Pirinççi & Arı, 2011, s. 1-30). Kosova'daki Arnavut nüfusu ile tarihsel olarak iyi ilişkilere sahip olan ABD, bağımsızlık sonrası dönemde de Kosova'nın güvenlik ve kalkınma süreçlerine önemli katkılar sağladı.

Avrupa Birliği'nin birçok üyesi de Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkeler arasında yer aldı. Özellikle İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya gibi büyük AB ülkeleri, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyarak, bölgedeki istikrar ve güvenliği destekleme politikasını sürdürdü (Conley & Bugajski, 2011, s. 1-3). Avrupa Birliği, Kosova'nın bağımsızlık sürecinde aktif bir rol oynayarak, özellikle Brüksel aracılığıyla Sırbistan ve Kosova arasındaki ilişkileri normalleştirme sürecinde arabuluculuk yapmıştır.

Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkeler, bu adımın Kosova'daki Arnavutların kendi kaderini tayin hakkının bir gereği olduğunu ve Sırbistan'ın baskıcı politikalarının sona erdirilmesi

adına önemli bir gelişme olarak gördüler. Ayrıca, bağımsızlık ilanının, Balkanlar'daki uzun vadeli barış ve istikrarın temini için önemli olduğu savunulmuştur. Kosova'nın bağımsızlığına destek veren Batılı devletler, bu kararın uluslararası hukuka uygun olduğunu ve Kosova'nın Ahtisaari Planı doğrultusunda özerklik tanıyan düzenlemelere uyduğunu vurgulamışlardır.

6.2. Rusya ve Çin'in Pozisyonu

Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan en büyük uluslararası aktörlerden biri Rusya olmuştur. Rusya, Sırbistan'ın geleneksel müttefiki olarak, Kosova'nın bağımsızlık ilanını sert bir şekilde eleştirmiş ve bu durumu uluslararası hukukun ihlali olarak nitelendirmiştir. Rusya, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Kosova'nın bağımsızlığını tanımaya yönelik kararların kabul edilmesini veto ederek, uluslararası alanda Kosova'nın tam tanınmasının önündeki en büyük engellerden biri haline gelmiştir (Bajrami, 2008, s. 7).

Rusya'nın Kosova'ya karşıt tavrı, sadece Sırbistan ile olan tarihsel ve stratejik ilişkilerinden kaynaklanmamaktadır. Rusya, aynı zamanda kendi toprak bütünlüğünü tehdit edebilecek ayrılıkçı hareketlere karşı bir örnek teşkil edebileceği endişesiyle Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkmıştır. Rusya, Kosova'nın bağımsızlığının tanınmasının uluslararası hukukun temel ilkelerini ihlal ettiğini ve bu durumun diğer ayrılıkçı bölgelerde benzer talepleri teşvik edebileceğini savunmuştur. Bu bağlamda, Rusya Kosova örneğinin kendi içindeki ayrılıkçı bölgeler ve Sovyetler Birliği sonrası bağımsızlık arayışındaki bölgelere (örneğin Güney Osetya, Abhazya) emsal teşkil etmesinden çekinmiştir.

Çin de Rusya ile benzer bir duruş sergilemiş ve Kosova'nın bağımsızlık ilanını tanımamıştır. Çin, özellikle Tayvan, Tibet ve Doğu Türkistan gibi bölgelerde ayrılıkçı hareketlere karşı son derece hassas bir tavır benimsemiş, Kosova'nın bağımsızlığını uluslararası normlara aykırı olarak değerlendirmiştir. Çin, Kosova'nın bağımsızlığının BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı ile çeliştiğini savunarak, Kosova'nın Sırbistan'ın egemenliği altında kalması gerektiğini ileri sürmüştür (Yürür, 2028, s. 24-29).

6.3. Avrupa Birliği'nde Pragmatik Hamleler

Kosova'nın bağımsızlığı, Avrupa Birliği içinde de tartışmalı bir konu olmuştur. Birçok AB üyesi ülke Kosova'yı tanımış olsa da İspanya, Yunanistan, Kıbrıs, Romanya ve Slovakya gibi ülkeler Kosova'nın bağımsızlığını tanımayı reddetmiştir (Shaw, 2008, s. 453). Bu ülkelerin Kosova'ya karşı temkinli yaklaşımlarının başlıca nedeni, kendi içlerinde mevcut olan etnik sorunlar ve ayrılıkçı hareketlerdir.

Örneğin, İspanya, Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan Avrupa Birliği ülkelerinden biridir. İspanya'nın bu tutumunun arkasında, özellikle Katalonya ve Bask bölgelerindeki bağımsızlık talepleri yatmaktadır (Dinç, 2023, s. 387-411). İspanya hükümeti, Kosova'nın bağımsızlığını tanımanın, Katalonya ve Bask bölgesindeki ayrılıkçı hareketlerin taleplerini güçlendirebileceğinden ve bu taleplerin meşruiyet kazanabileceğinden endişe duymaktadır. İspanya, Katalonya'nın 2017'de bağımsızlık referandumu (Özdemir, 2017) düzenleme girişiminde bulunmasının ardından, bölgedeki bağımsızlık hareketlerini ulusal bütünlük için bir tehdit olarak görmektedir. Bu nedenle, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyarak bir örnek oluşturmaktan kaçınmakta ve uluslararası arenada Kosova'nın tanınmasına yönelik çabalara mesafeli yaklaşmaktadır. İspanya, Avrupa Birliği'nin tüm üyelerinin Kosova'yı tanıması yönündeki çağrılarını da bu endişelerden ötürü geri çevirmektedir.

Benzer şekilde Kıbrıs Cumhuriyeti de Kosova'nın bağımsızlığını tanımamaktadır (Ağır, 2017, s. 75). Kıbrıs, kendi topraklarında bulunan ve yalnızca Türkiye tarafından tanınan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) bağımsızlık talepleriyle mücadele etmektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti, Kosova'nın bağımsızlığını tanımanın KKTC'nin bağımsızlığını meşrulaştırabileceği ve bu durumun Kıbrıs'ın toprak bütünlüğüne zarar verebileceği görüşündedir. Kıbrıs Rum Yönetimi, özellikle uluslararası arenada kendi toprak bütünlüğünü koruma çabası içerisindedir ve bu nedenle KKTC'nin varlığını tanımamaya devam etmektedir. Bu bağlamda, Kosova'nın tanınmasının, KKTC'nin de tanınması için bir emsal teşkil edebileceği endişesi Kıbrıs'ın Kosova politikasını belirleyen en önemli faktörlerden biridir.

Slovakya ve Romanya'nın Kosova'yı tanımama kararları gelince; iç siyasi kaygılar, uluslararası hukuk ilkeleri ve Sırbistan ile ilişkileri doğrultusunda şekillenmiştir. Slovakya, Kosova'yı tanımanın Macar azınlığın ayrılıkçı taleplerini teşvik edebileceğini düşünmüş ve bunu uluslararası hukukun ihlali olarak görmüştür (Lezová, 2013, s. 965-966). Benzer şekilde, Romanya, Transilvanya'daki Macar azınlığın özerklik taleplerini artıracabileceğinden endişelenmiş ve AB içinde bağımsızlığını koruma yönünde bir politika izlemiştir (Buzogány, 2008, s. 441-443). Her iki ülke de toprak bütünlüğü ilkesini vurgulamış ve Kosova'nın bağımsızlığını tehlikeli bir emsal olarak değerlendirmiştir.

Yunanistan'ın Kosova'nın bağımsızlığını tanımakta isteksiz davranmasının arkasında ise, Makedonya ile yaşanan isim sorunu ve Arnavutluk ile ilişkilerdeki hassasiyetler yer almaktadır. Yunanistan, Kosova'nın bağımsızlığını tanımanın Makedonya ile olan ilişkilerini daha karmaşık hale getirebileceği ve bölgede Arnavut milliyetçiliğini teşvik edebileceği

endişesini taşımaktadır. Yunanistan, uzun yıllar boyunca Makedonya'nın ismini tanımayı reddetmiş ve bu isim konusunu ulusal bir mesele haline getirmiştir (Rahman, 2012, s. 127-140). Ayrıca, Yunanistan, kendi topraklarında da yaşayan Arnavut azınlık nedeniyle Kosova'nın bağımsızlığını tanımakta temkinli davranmaktadır (Türbedar, 2004, s. 109-120). Arnavutluk'un Kosova üzerindeki etkisi ve iki ülke arasındaki güçlü bağlar, Yunanistan açısından sınırları içindeki Arnavut azınlık üzerinde ayrılıkçı etkiler yaratabileceği endişesi doğurmaktadır.

Bu farklı endişeler, Avrupa Birliği'nin Kosova'ya yönelik ortak bir dış politika geliştirmesini güçleştirmiştir. AB'nin çoğunluğu Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkelere oluşsa da Kosova'yı tanımayan üyeler bu konuda ortak bir tutum oluşturmayı engellemektedir. Kosova'nın bağımsızlığı meselesi, Avrupa Birliği içinde bölünmüşlüğe yol açmış ve bu durum, Kosova'nın Avrupa Birliği üyeliği sürecini de zorlaştırmaktadır. Avrupa Birliği, Kosova'nın istikrarını sağlamak ve Batı Balkanlar'da barışı teşvik etmek adına çeşitli projeler yürütse de üye ülkeler arasındaki bu bölünmüşlük, Kosova'nın tam anlamıyla uluslararası topluma entegre olmasını engellemektedir. Kosova'nın bağımsızlık meselesi, AB'nin genişleme politikalarında da bir çıkmaz yaratmakta ve AB'nin Batı Balkanlar'daki etkisini sınırlamaktadır.

7. KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIĞI VE SİRBİSTAN HAMLESİ: ULUSLARARASI HUKUK VE MAHKEME SÜRECİ

Kosova'nın 2008 yılında bağımsızlık ilan etmesi, uluslararası hukukun önemli bir sınavı olarak görülmüştür. Bu durum, yeni bir devletin tanınmasının hukuki meşruiyetini sorgulayan geniş çaplı bir tartışma başlatmıştır. Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan Sırbistan, Kosova'nın ayrılmasının uluslararası hukuka aykırı olduğunu öne sürerek, bu konuyu Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) taşımıştır. Sırbistan'ın talebi, Kosova'nın bağımsızlık ilanının uluslararası hukuk ilkeleri doğrultusunda incelenmesi ve bu ilanın hukuka uygun olup olmadığının belirlenmesi yönündeydi. Bu süreçte Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlık ilanının BM Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı (Kuzu, 2010, s. 13-23) gibi bağlayıcı uluslararası kararları ihlal ettiğini savunarak UAD'ye başvuruda bulunmuştur (Şahin, 2015, s. 527-531).

UAD, 2008 yılında başlatılan bu süreç sonunda, 2010 yılında Kosova'nın bağımsızlık ilanının uluslararası hukuku ihlal etmediğine hükmetmiştir (Caplan, 2010). Mahkeme, Kosova'nın bağımsızlık ilanının hukuki çerçevede bir ihlal oluşturmadığını, çünkü uluslararası hukukta, bağımsızlık ilanlarına mutlak bir yasak getirilmediğini ifade etmiştir. UAD'nin bu kararı,

Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkeler tarafından hukuki bir zafer olarak görülmüş ve Kosova'nın egemenlik taleplerini güçlendiren bir unsur olarak kabul edilmiştir. Mahkeme, Kosova'nın BM tarafından belirlenen idari düzenlemeleri ihlal etmediğini belirterek, BM'nin 1244 sayılı kararının Kosova'nın nihai statüsünü doğrudan belirlemediğini vurgulamıştır. Dolayısıyla, UAD'nin kararında Kosova'nın bağımsızlık ilanının, uluslararası hukukun ihlali anlamına gelmediği ifade edilmiştir.

Bu karar, Kosova'nın bağımsızlığını destekleyen ülkeler tarafından memnuniyetle karşılanırken, Sırbistan ve müttefiki olan Rusya gibi ülkeler için büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Sırbistan, UAD'nin bu kararı sonrasında da Kosova'nın bağımsızlığını tanımamaya devam etmiş ve Kosova'nın tanınma sürecini yavaşlatmak için diplomatik çabalarını sürdürmüştür. Rusya ise, Kosova'nın tanınmasına karşı yürüttüğü muhalefetini UAD kararından sonra da devam ettirmiştir (Kovaçević, 2013, s. 53). Bu durum, Kosova'nın bağımsızlığına dair uluslararası toplumda derin bir bölünmeye neden olmuş ve bağımsızlık sürecinin tamamlanmasını zorlaştırmıştır.

UAD'nin Kosova lehine olan kararı, Kosova'nın bağımsızlığını hukuki olarak desteklese de pratikte Kosova'nın tanınması sürecini hızlandırmamıştır. UAD'nin kararının ardından bazı ülkeler Kosova'yı tanıma yoluna gitmişse de (Kosovo Thanks You, 2024), tanımayan ülkeler bu kararı kabul etmekten kaçınmıştır. Özellikle BM Güvenlik Konseyi'nde veto hakkına sahip olan Rusya, Kosova'nın bağımsızlığını tanımayarak, tanınma sürecine dair olumsuz bir tavır sergilemeye devam etmiştir. Bu durum, Kosova'nın BM üyeliğine giden yolda önündeki en büyük engellerden biri olmaya devam etmiştir.

UAD'nin 2010 yılında verdiği karar, uluslararası hukuk açısından Kosova'nın bağımsızlığına dair hukuki bir zemin oluştursa da bu zemin uluslararası arenadaki bölünmüşlüğü tam anlamıyla ortadan kaldıramamıştır. Örneğin, AB üyesi olan ve Kosova'yı tanımayan ülkeler (Shaw, 2008, s. 453), UAD kararına rağmen Kosova'nın bağımsızlığını tanımama tavırlarını sürdürmüşlerdir. Bu ülkeler, Kosova'nın bağımsızlık ilanının, kendi iç sorunları açısından emsal oluşturabileceği endişesiyle Kosova'yı tanımaktan kaçınmışlardır. Bu nedenle, UAD'nin kararı her ne kadar Kosova'nın bağımsızlığını hukuken desteklese de Kosova'nın bağımsız bir devlet olarak uluslararası toplumda tam anlamıyla kabul edilmesi sürecini hızlandıramamıştır.

UAD kararının ardından Kosova, tanınma sürecini hızlandırmak amacıyla çeşitli diplomatik girişimlerde bulunmuş ve uluslararası örgütlerde yer almak için çabalarını artırmıştır. Ancak, özellikle BM gibi örgütlerde üyelik başvuruları, Kosova'nın tanınmasına dair uluslararası

toplumdaki bölünmüşlük nedeniyle sürekli olarak engellenmektedir. Kosova, bu engellere rağmen bağımsız bir devlet olarak kendi kimliğini korumak ve uluslararası alanda tanınmak amacıyla dış politika alanında aktif bir çaba göstermeye devam etmektedir. Özetle, UAD'nin Kosova lehine olan kararı, uluslararası hukuk açısından Kosova'nın bağımsızlığını destekleyen önemli bir dönüm noktası olsa da uluslararası toplumun Kosova'ya yönelik farklı tavırları nedeniyle bölgesel ve küresel ölçekte kalıcı bir çözüm sağlayamamıştır. Kosova'nın uluslararası tanınma mücadelesi, bağımsızlığını destekleyen ve tanımayan ülkeler arasındaki diplomatik çekişmenin devam etmesi nedeniyle, halen karmaşık bir süreç olarak sürmektedir. Bu durum, Kosova'nın bağımsızlık sonrası dönemde karşılaştığı en büyük zorluklardan biri olmaya devam etmektedir.

8. BÖLGESEL AKTÖRLERİN TEPKİSİ

Kosova'nın 2008'de bağımsızlığını ilan etmesi, Balkanlar'daki bölgesel aktörlerin dış politikalarında köklü etkilere yol açmış ve bölgede hassas dengeleri yeniden gündeme getirmiştir. Balkanlar, etnik çeşitliliğin yoğun olduğu bir coğrafya olduğundan, Kosova'nın bağımsızlık ilanı diğer ülkeler için farklı açılardan riskler ve fırsatlar yaratmıştır. Bu bağlamda, Kosova'nın bağımsızlığını destekleyen ve tanıyan ülkeler ile Kosova'yı tanımaktan kaçınan ülkeler arasında bölgedeki diplomatik ilişkilerde belirgin bir farklılık ortaya çıkmıştır.

Kosova'nın bağımsızlık ilanına en hızlı ve coşkulu destek veren ülke, komşusu Arnavutluk olmuştur. Arnavutluk, Kosova'yı ilk tanıyan ülkelerden biri olarak, bu durumu Arnavut ulusal kimliğinin bir zaferi ve Balkanlar'daki Arnavut varlığının meşruiyet kazanması olarak görmüştür. Arnavutluk hükümeti, bağımsızlık ilanını takiben Kosova ile diplomatik ilişkileri derinleştirmek için girişimlerde bulunmuş ve iki ülke arasındaki ekonomik, siyasi ve kültürel bağları güçlendirmek amacıyla kapsamlı iş birliği anlaşmaları imzalamıştır. Arnavutluk'un bu desteği, aynı zamanda Kosova'daki Arnavut kimliğinin daha da güçlenmesi ve Arnavut diasporasının bölgedeki etkisinin artması açısından da önem taşımaktadır. Kosova ve Arnavutluk, sınırlarını daha açık hale getirerek ortak ekonomik projeler geliştirmiş ve iki ülke arasındaki ticaretin artırılmasını sağlamıştır (Ayhan, 2010, s. 73-85). Bu iş birliği, Kosova'nın ekonomik bağımsızlığını güçlendirmesine katkıda bulunurken, Balkanlar'da Arnavutluk'un siyasi ve diplomatik etkisini artırmaktadır.

Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan diğer iki önemli bölgesel aktör, Makedonya ve Karadağ olmuştur (Harland, 2005, s. 75-84). Bu iki ülke de Kosova'nın bağımsızlığını tanımakla birlikte, bu tanıma sürecinde dikkatli ve dengeleyici bir politika izlemiştir. Özellikle Makedonya, kendi nüfusunun bir kısmının Arnavut kökenli olması nedeniyle (Rahman, 2012,

s. 102-120), Kosova'nın bağımsızlığını destekleyerek bu nüfusun desteğini kazanmayı amaçlamıştır. Aynı zamanda, Kosova'nın bağımsızlığını tanımanın, Arnavut nüfusu için güven artırıcı bir hamle olacağını düşünmüştür. Bununla birlikte, Makedonya hükümeti, Kosova'yı tanımanın Makedonya'nın toprak bütünlüğüne yönelik herhangi bir tehdit oluşturmadığını vurgulayarak bu tanımanın sınırlarını çizmiştir. Karadağ ise, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyarak bölgedeki istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmayı amaçlamış ve bu tanımanın Makedonya'nın toprak bütünlüğüne yönelik olası etkilerinden endişe etmiştir.

Diğer yandan, Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan ülkeler arasında, bölgenin karmaşık etnik yapısı nedeniyle Bosna-Hersek ön plana çıkmaktadır. Bosna-Hersek, kendi iç yapısı itibarıyla etnik ve siyasi olarak oldukça hassas bir dengeye sahiptir. Bosna-Hersek'teki üç ana etnik topluluktan biri olan Sırp nüfus, Kosova'nın bağımsızlığını bir tehdit olarak görmüş ve bu duruma karşı çıkmıştır. Bosna-Hersek'teki Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska) liderleri (Fella, 2024, s. 8-33), Kosova'nın bağımsızlığını tanımanın, kendi özerkliklerini ve bağımsızlık taleplerini meşrulaştırmak için bir emsal teşkil edebileceğini öne sürmüştür. Bosna-Hersek'in bağımsızlık ilanını tanımaması, ülkedeki Sırp liderlerin Kosova bağımsızlığının bölgede “domino etkisi” yaratabileceğine dair endişelerini yansıtmaktadır. Sırp Cumhuriyeti, Kosova'nın bağımsızlığını kendi ayrılıkçı hareketlerine gerekçe göstererek bağımsızlık taleplerini uluslararası arenada daha güçlü bir şekilde dile getirmiştir.

Bosna-Hersek'teki Sırp liderlerin Kosova'nın bağımsızlığına dair çekinceleri, Bosna-Hersek'in bölgesel ilişkilerini de etkileyen bir unsur haline gelmiştir. Sırp Cumhuriyeti'nin bağımsızlık taleplerine yönelik bu çekince, Bosna-Hersek'in Kosova ile diplomatik ilişkiler kurma sürecini de zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, Bosna-Hersek'in Kosova'nın bağımsızlık ilanına karşı takındığı olumsuz tutum, bölgedeki diğer ülkelerle olan ilişkilerinde de önemli bir gerilim noktası oluşturmaktadır. Özellikle Sırbistan ile olan yakın ilişkileri, Bosna-Hersek'in Kosova'nın bağımsızlığını tanıma konusunda çekimser kalmasına yol açmıştır.

Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ve tanımayan ülkeler arasındaki bu bölünmüşlük, Balkanlar'daki istikrar ve güvenlik ortamını da etkilemektedir. Arnavutluk ve Kosova'nın bağımsızlık sürecine verdiği destek, bölgedeki Arnavut nüfusun siyasi temsiliyetini güçlendirirken, Sırbistan ve Bosna-Hersek gibi ülkelerin çekinceleri ise, bölgedeki etnik ve siyasi farklılıkları daha da derinleştirmektedir. Balkanlar'ın kırılgan yapısı göz önünde bulundurulduğunda, Kosova'nın bağımsızlık ilanı ve bu bağımsızlık sürecine yönelik tepkiler, bölgedeki siyasi dengeleri etkilemeye devam etmektedir.

9. KOSOVA'NIN BAĞIMSIZLIK SONRASI DÖNEMİ

Kosova'nın 2008'de bağımsızlığını ilan etmesi, ülkenin iç dinamiklerinde hem fırsatlar hem de zorluklar yaratmıştır. Bağımsızlık sonrası dönemde Kosova, devlet kurma sürecinde uluslararası toplumun desteğiyle birçok temel kurumunu oluşturmuş, ancak ekonomik kalkınma, altyapı gelişimi, yolsuzlukla mücadele ve hukukun üstünlüğünü sağlama gibi konularda ciddi reformlar yapma ihtiyacı duymuştur. Bu süreçte Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri gibi Batılı ülkeler, Kosova'nın devlet inşası sürecini destekleyen önemli dış aktörler olarak öne çıkmış, ülkeye mali destek sağlamış ve kapasite geliştirme projeleri yürütmüştür. Ancak bu dış yardımlar, Kosova'nın ekonomik olarak dışa bağımlı bir yapıya sahip olmasına yol açmıştır.

Kosova'nın genç nüfusu, ülke için hem bir fırsat hem de bir meydan okuma kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Genç nüfus, ülkenin potansiyel iş gücünü artırmakta ve uzun vadede dinamik bir ekonomik yapı kurabilme imkânı sunmaktadır. Ancak, işsizlik oranının yüksek olması ve istihdam alanlarının sınırlı olması, genç nüfus için ciddi bir sosyal sorun yaratmaktadır. İş bulma imkânlarının sınırlılığı, gençler arasında göç eğilimini artırmakta ve ülkenin ekonomik gelişimini olumsuz etkilemektedir. Genç nüfustaki bu işsizlik sorununun çözülmesi, Kosova'nın iç ekonomik gelişimini sağlamada ve refah seviyesini artırmada temel bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır (Marijan, 2014, s. 4-12). Ekonomik büyümeyi sağlamak için Kosova'nın doğrudan yabancı yatırım çekme kapasitesini artırması, altyapı projelerine hız kazandırması ve girişimcilik faaliyetlerini teşvik etmesi gerekmektedir.

Bağımsızlık sonrası dönemde Kosova'nın karşılaştığı diğer önemli sorunlardan biri de yolsuzlukla mücadele ve hukukun üstünlüğünü sağlama konusundaki yetersizliklerdir. Uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan değerlendirmelerde, Kosova'da yolsuzluk ve şeffaflık eksikliği gibi sorunların yaygın olduğu vurgulanmaktadır (European Rule of Law Mission for Kosovo, 2024). Bu durum, hem yerel halkın devlete olan güvenini zayıflatmakta hem de Kosova'nın uluslararası alanda yatırımcı çekme potansiyelini olumsuz etkilemektedir. Hukukun üstünlüğü ilkesinin tam olarak sağlanması ve devlet kurumlarının daha şeffaf hale getirilmesi, Kosova'nın demokratikleşme sürecinin başarısı için hayati öneme sahiptir (Esch, 2011, s. 169-176). Bu nedenle, Kosova hükümetinin yolsuzlukla mücadeleye yönelik kapsamlı reformlar gerçekleştirmesi, yerel ve uluslararası aktörlerin güvenini kazanmak açısından kritik bir adımdır.

Kosova'nın gelecekte karşılaşacağı en büyük zorluklardan biri, uluslararası tanınırlığını artırarak BM üyeliği kazanmasıdır. Bugün Kosova, BM Güvenlik Konseyi üyesi olan Rusya

(Bajrami, 2008, s. 7) ve Çin (Yürür, 2028, s. 24-29) gibi ülkelerin vetoları nedeniyle BM üyesi olamamaktadır. Rusya, Kosova'nın bağımsızlık ilanını uluslararası hukuka aykırı bulmakta ve Kosova'nın tanınmasının diğer ayrılıkçı hareketlere emsal teşkil edeceği endişesiyle BM üyeliğine karşı çıkmaktadır. Çin de benzer bir yaklaşımla Kosova'nın BM üyeliğini desteklememekte ve Kosova'nın tanınmasını Tayvan gibi kendi toprak bütünlüğüne yönelik tehditler açısından riskli bulmaktadır. Kosova'nın bu iki büyük ülke ile diplomatik ilişkiler kurma ve ikna etme süreci, ülkenin uluslararası tanınmasını sağlama mücadelesinde büyük bir engel olarak öne çıkmaktadır.

Kosova'nın uluslararası arenada daha fazla tanınma mücadelesi, ülkenin uzun vadeli dış politika hedeflerinden biridir (Kosovo Thanks You, 2024). Bağımsızlık sonrası süreçte Kosova, pek çok ülke tarafından tanınmış olmasına rağmen, özellikle BM gibi uluslararası örgütlere üyelik başvurularında zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorluklar, Kosova'nın uluslararası ilişkilerdeki konumunu zayıflatmakta ve tam anlamıyla bir devlet olarak kabul görme sürecini yavaşlatmaktadır. Kosova hükümeti, bu durumu aşmak ve uluslararası topluma tam üyelik sağlamak amacıyla tanımayan ülkelerle diplomatik girişimlerini sürdürmektedir. Bu hedef, Kosova'nın sadece siyasi açıdan değil, ekonomik ve sosyal olarak da daha güçlü bir devlet yapısına sahip olması için önemlidir.

Kosova'nın bağımsızlık sonrası dönemde karşılaştığı diğer önemli bir zorluk, Sırbistan ile olan ilişkileridir. Sırbistan, Kosova'yı hâlâ kendi toprağı olarak görmekte ve bağımsızlığını tanımamaktadır (Ayhan, 2008, s. 114-131). Bu nedenle, Kosova ile Sırbistan arasındaki ilişkiler bağımsızlık sonrasında da oldukça karmaşık ve hassas bir düzeyde seyretmiştir. Ancak, AB'nin bölgesel istikrarı sağlamak amacıyla arabuluculuğunda gerçekleştirilen girişimler sonucunda, 2013 yılında taraflar arasında Brüksel Anlaşması imzalanmıştır (Reuters, 2013). Brüksel Anlaşması, Kosova ile Sırbistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesi yönünde atılmış önemli bir adımdır. Bu anlaşma, Sırbistan'ın Kosova'yı doğrudan tanımadan, Kosova'daki Sırp azınlığın haklarını güvence altına alarak bazı yönetsel düzenlemelere izin vermesi üzerine odaklanmıştır.

Brüksel Anlaşması (Brüksel Anlaşması, 2013), Sırp azınlığın yaşadığı Kosova'nın kuzey bölgesinde, bu topluluğun özerk bir yapıya sahip olmasına imkân tanımaktadır. Anlaşmaya göre, Sırp nüfusun yoğun olduğu belediyelere kendi kendini yönetme hakkı tanınmakta ve bu belediyelerin Sırbistan ile kültürel ve ekonomik bağlarını korumalarına izin verilmektedir. Bu özerklik, Sırp toplumunun Kosova içinde daha rahat bir şekilde varlık göstermesini sağlarken, aynı zamanda Sırbistan ve Kosova arasında daha sağlıklı ilişkilerin kurulmasına katkı

sağlamayı amaçlamaktadır (Prelec, 7 May 2013). Ancak, bu düzenlemeler uygulamada çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Özellikle Kosova'daki Arnavut çoğunluk, bu tür bir özerkliği ülkenin toprak bütünlüğüne zarar verecek bir adım olarak görmekte ve endişe duymaktadır.

Brüksel Anlaşması, Sırbistan'ın Kosova'yı resmi olarak tanımasını sağlamasa da iki ülke arasındaki iletişim ve iş birliği kanallarının açılmasını teşvik etmiştir (Pawlak, 2013). Ancak, anlaşmanın uygulanması aşamasında yaşanan sorunlar ve Sırbistan'ın Kosova'yı tanımama konusundaki ısrarı, normalleşme sürecini sekteye uğratmıştır. Özellikle Kosova'nın kuzeyindeki Sırp azınlık, kendi kimliklerini korumak amacıyla Sırbistan ile olan bağlarını sürdürmek istemektedir. Bu durum, Kosova'nın bağımsız bir devlet olarak egemenliğini tam anlamıyla sağlamasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, bölgedeki Sırp azınlığın siyasi konumu, Kosova'nın iç siyaseti üzerinde de etkili olmaktadır.

Kosova'nın bağımsızlık sonrası dönemde AB üyeliği hedefi de Kosova'nın uluslararası alanda tanınma sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. AB, Kosova'yı kendi bünyesine entegre etmek ve Balkanlar'da istikrarlı bir yapı sağlamak amacıyla Kosova ile çeşitli iş birliği anlaşmaları imzalamıştır. Kosova, AB üyeliği perspektifinde, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokratik yapıların güçlendirilmesi gibi alanlarda reformlar yapmaktadır (Conley & Bugajski, 2011, s. 3-12). Ancak, Kosova'nın AB üyeliği de Kosova'yı tanımayan AB ülkelerinin tavrı nedeniyle karmaşık bir sürece dönüşmektedir.

Özetle, Kosova'nın bağımsızlık sonrası dönemi, uluslararası tanınma çabaları, Sırbistan ile normalleşme süreci ve AB ile ilişkiler gibi birçok farklı dinamiğin etkileşiminde şekillenmiştir. Bu süreçte, Kosova'nın bölgesel ve uluslararası alanda istikrar sağlaması, uzun vadeli bir çaba ve diplomatik süreç gerektirmektedir. Kosova, bir yandan uluslararası tanınmasını artırmaya çalışırken, diğer yandan Sırbistan ve AB ile olan ilişkilerinde istikrarlı bir denge kurmak zorundadır. Bu dengeyi sağlamak, hem Kosova'nın iç siyasetinde hem de bölgesel dinamiklerde kilit rol oynamaktadır.

10. BALKANLAR'DAKİ JEOPOLİTİK VE KOSOVA ÇIKMAZI

Kosova'nın 2008'de bağımsızlığını ilan etmesi, sadece Balkanlar'daki siyasi dengeleri değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda geniş bir coğrafyada jeopolitik sonuçlar doğurmuştur. Kosova'nın bağımsızlığı, bölgedeki etnik ve siyasi yapılar üzerinde doğrudan etkiler yaratmış, komşu ülkelerin iç politikalarına, sınır anlaşmazlıklarına ve güvenlik durumlarına yansımıştır. Balkanlar'da zaten kırılgan olan etnik ve ulusal kimlik meseleleri, Kosova'nın bağımsızlık ilanı ile yeniden alevlenmiştir (Ayhan, 2008, s. 116-120). Bölgedeki diğer ayrılıkçı

hareketlere emsal teşkil etme endişesi, Kosova'nın bağımsızlık sürecini daha da karmaşıklştırmıştır.

Kosova'nın bağımsızlığı, Sırbistan'ın ulusal kimliği ve politikası üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Sırbistan, Kosova'yı tarihsel, dini ve kültürel bir bölge olarak görmekte ve Kosova'nın kaybı, Sırp toplumunda ağır bir travma yaratmıştır. Sırbistan hükümeti, bağımsızlık ilanının hemen ardından Kosova'nın tanınmaması yönünde uluslararası alanda diplomatik girişimlerde bulunmuş ve bu çabalar özellikle Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası örgütlerde yoğunlaşmıştır.

Sırbistan'ın Kosova'nın bağımsızlığını tanımayı reddetmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin uzun süre gergin kalmasına neden olmuştur (Karakinaris, 2009, s. 17-23). Ancak, Avrupa Birliği'nin Sırbistan ile Kosova arasında arabuluculuk yapması ve 2013 yılında imzalanan Brüksel Anlaşması, ilişkilerin normalleşmesi için bir çerçeve sunmuştur. Bu anlaşma, Sırp nüfusunun yoğun olduğu Kosova'nın kuzey bölgelerine özerklik verilmesini ve Sırbistan'ın Kosova kurumları ile iş birliğine gitmesini öngörmektedir (Reuters, 2013). Yine de Kosova meselesi Sırbistan'ın ulusal siyasetinde kilit bir unsur olmaya devam etmekte ve Sırp siyaseti üzerinde milliyetçi söylemin güçlenmesine yol açmaktadır.

Kosova'nın kuzeyinde yaşayan Sırp azınlık, Kosova'nın bağımsızlık ilanından sonra bölgede sürekli bir belirsizlik ve huzursuzluk kaynağı olmuştur. Bu bölgede yaşayan Sırp, Kosova'nın bağımsızlığını tanımayı reddetmiş ve Kosova'nın merkezi yönetimi ile entegrasyona karşı direniş göstermiştir. Kosova'nın kuzeyindeki Mitrovica şehri, Sırp ve Arnavutlar arasındaki etnik gerilimin sembolü haline gelmiştir (Sadıkay, 2022, s. 100-132). Bu bölgede sıklıkla Sırp bayraklarının dalgalandığı, yerel Sırp liderlerin Sırbistan'dan destek aldığı ve Kosova kurumlarının otoritesinin büyük ölçüde kabul edilmediği bir durum söz konusudur. Ayrıca, Kuzey Mitroviça ve diğer bölgelerde Sırp'ların Sırp Belediyeler Birliği adı altında örgütlenmesi, ayrılıkçı bir hareket olarak değerlendirilmelidir.

Kosova hükümeti, kuzeydeki bu bölgeyi entegre etmeye çalışsa da fiili olarak bölge Sırbistan'ın etkisi altında kalmıştır. Bu durum, bölgedeki etnik ayrışmayı ve tansiyonu canlı tutmakta, uzun vadede Kosova'nın toprak bütünlüğüne yönelik bir tehdit oluşturmaktadır. Sırbistan ile Kosova arasındaki müzakereler, özellikle kuzeydeki Sırp azınlığın hakları ve bölgenin statüsü konusunda sık sık tıkanmıştır (Sadıkay, 2022, s. 100-132). Avrupa Birliği'nin arabuluculuğundaki müzakereler kapsamında, kuzeydeki Sırp yerleşimlerine özerklik verilmesi ve Kosova ile Sırbistan arasındaki entegrasyonun sağlanması amaçlanmaktadır; ancak bu süreç son derece yavaş ilerlemektedir.

Kosova'nın bağımsızlığı, Arnavutluk ile olan ilişkilerini önemli ölçüde etkilemiş ve "Büyük Arnavutluk" projesi etrafındaki tartışmaları yeniden alevlendirmiştir. Arnavutluk, Kosova'nın bağımsızlık ilanını hızlı bir şekilde tanımış ve iki ülke arasındaki ilişkileri güçlendirmeye yönelik adımlar atmıştır. Ortak bir etnik kimliği paylaşan Kosova ve Arnavutluk halkları arasında tarihsel ve kültürel bağlar güçlüdür. Bu bağlar, iki ülke arasındaki sınırları giderek daha geçirgen hale getirmiş, ekonomik ve kültürel iş birliği artmıştır (Kut, 1998, s. 53–64). Ancak bu yaklaşma, bazı çevrelerde "Büyük Arnavutluk" fikrine yönelik korkuları da artırmıştır.

"Büyük Arnavutluk" fikri (Ayhan, 2010, s. 73-85), Kosova, Arnavutluk, Makedonya ve Sırbistan'ın Preşevo Vadisi (Beksaç, 2024) gibi Arnavut nüfusun yoğun olduğu bölgelerin bir araya gelerek bir Arnavut ulusal devleti oluşturmasını savunan bir ideolojidir. Bu ideoloji, hem Sırbistan hem de Makedonya gibi bölgedeki diğer ülkeler tarafından tehlikeli bir ayrılıkçı hareket olarak görülmektedir (Kut, 1998, s. 53-64). Arnavutluk hükümeti, bu tür iddiaları resmi olarak reddetmiş olsa da Kosova ile Arnavutluk arasındaki artan iş birliği, bölgedeki diğer ülkelerde bu tür endişelerin yeniden canlanmasına neden olmuştur.

Kosova'nın bağımsızlığı, Kuzey Makedonya için de önemli sonuçlar doğurmuştur. Makedonya, özellikle 2001 yılında Arnavut nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yaşanan silahlı çatışmalardan sonra, etnik Arnavutların haklarının genişletilmesi konusunda zor bir süreç yaşamıştır (Bellamy, 2002, s. 15-18). Kosova'nın bağımsızlık ilanı, Makedonya'daki Arnavut azınlığın Kosova ile daha yakın bağlar kurmasını teşvik etmiş ve Makedonya'da yeni bir etnik gerilim dalgası yaratma potansiyeli taşımıştır.

Makedonya, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerden biri olmuştur; ancak bu tanıma kararı, iç siyasette Arnavut ve Slav kökenli Makedonlar arasında tartışmalara neden olmuştur (Ayhan, 2008, s. 120). Arnavut kökenli Makedonlar, Kosova ile ilişkilerin güçlendirilmesini savunurken, Slav kökenli Makedonlar ise Kosova'nın bağımsızlığının Makedonya'nın toprak bütünlüğüne uzun vadede bir tehdit oluşturabileceği endişesini taşımıştır. Bu dinamik, Makedonya'nın iç siyasetine yansımış ve etnik politikalar üzerindeki tartışmaları daha da derinleştirmiştir.

Kosova'nın bağımsızlığı, Bosna-Hersek içinde de önemli yankılar uyandırmıştır (Türbedar, 2008, s. 23-28). Bosna-Hersek'in bir parçası olan Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska), Kosova'nın bağımsızlık ilanını, kendi bağımsızlık talepleri için bir emsal olarak görmüştür. Sırp Cumhuriyeti'nin liderleri, Bosna-Hersek'ten ayrılarak bağımsızlık kazanma yönündeki taleplerini zaman zaman Kosova'nın bağımsızlığı ile ilişkilendirerek dile getirmişlerdir

(Richter, 2009, s. 231). Bu durum, Bosna-Hersek'in toprak bütünlüğüne yönelik tehditleri artırmış ve ülkenin etnik yapısı üzerinde yeni gerilimler yaratmıştır.

Bosna-Hersek'teki Sırp Cumhuriyeti, Kosova'nın bağımsızlığına karşı Sırbistan ile ortak bir tutum sergilemiş ve bu süreçte uluslararası toplumdan gelen baskılara rağmen bağımsızlık arayışını sürdürmüştür. Bosna-Hersek'in Boşnak ve Hırvat liderleri ise Kosova'nın bağımsızlığını desteklemiş; ancak bu tutum, ülke içindeki Sırlar ile diğer etnik gruplar arasındaki ilişkilerin daha da gerginleşmesine neden olmuştur (Richter, 2009, s. 230-232). Kosova'nın bağımsızlık ilanı, Bosna-Hersek'teki ayrılıkçı hareketlerin güçlenmesine ve etnik ayrışmanın derinleşmesine katkıda bulunmuştur.

Kosova'nın bağımsızlık ilanı, Karadağ'da da önemli yansımalar bulmuştur. Karadağ, Kosova ile yakın coğrafi ve kültürel bağlara sahip bir ülkedir. Karadağ, Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ülkelerden biri olmasına rağmen, bu karar ülke içindeki Sırp nüfus tarafından büyük tepkiyle karşılanmıştır (Klimenko, 2020, s. 481). Karadağ'da önemli bir Sırp azınlık bulunmakta olup, bu azınlık Kosova'nın bağımsızlığına şiddetle karşı çıkmıştır.

Karadağ hükümeti, bir yandan Kosova ile ilişkileri geliştirirken, diğer yandan iç politikada Sırp azınlığın tepkilerini dengelemeye çalışmıştır. Kosova ile Karadağ arasındaki sınırın belirlenmesi süreci, iki ülke arasında zaman zaman diplomatik gerilimlere yol açmış, ancak nihayetinde 2015 yılında sınır anlaşması imzalanarak bu sorun çözülmüştür (Sınır Anlaşması Onaylandı, 2018).

Kosova'nın bağımsızlık ilanı, Avrupa Birliği'nin bölgedeki etkisini ve rolünü de tartışmalı hale getirmiştir. Birliğin bazı üyeleri Kosova'yı tanıırken, bazıları tanımayı reddetmiş ve bu durum AB'nin ortak bir dış politika geliştirmesini zorlaştırmıştır (Shaw, 2008, s. 453). Özellikle İspanya, kendi içinde Katalonya ve Bask bölgelerindeki ayrılıkçı hareketlerden endişe duyarak, Kosova örneğinin bu tür hareketlere emsal teşkil edebileceği kaygısıyla Kosova'yı tanımamıştır. Bu bölünmüşlük, AB'nin Balkanlar'daki etkisini zayıflatmış ve Kosova'nın uluslararası arenada tam tanınmasını engelleyen faktörlerden biri olmuştur.

Öte yandan, Kosova ve Sırbistan arasındaki ilişkilerin normalleşme süreci, Avrupa Birliği'nin arabuluculuğunda ilerlemiştir. Brüksel Anlaşması ile başlayan bu süreç, iki ülke arasındaki etkileşimi artırmış ve Sırbistan'ın AB üyeliği sürecinin ilerlemesine katkıda bulunmuştur (Reuters, 2013). AB, Kosova ile Sırbistan arasındaki diyalogda önemli bir rol oynayarak, bölgedeki istikrarı sağlama adına arabulucu işlevi üstlenmiştir. Ancak, Sırbistan'ın Kosova'yı

tanımaya yanaşmaması ve Kosova'nın kuzeyindeki Sırp azınlık sorununun çözülememesi, bu normalleşme sürecini sekteye uğratmaya devam etmektedir.

Kosova'nın bağımsızlığı, sadece Balkanlar'daki dengeleri değil, küresel güç ilişkilerini de etkilemiştir. Rusya, Sırbistan'ın geleneksel müttefiki olarak, Kosova'nın bağımsızlığına karşı sert bir tutum takınmış ve uluslararası platformlarda Kosova'nın tanınmasını engellemeye çalışmıştır. Rusya, özellikle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde veto hakkını kullanarak, Kosova'nın BM üyeliğini engellemiştir (Heller, 2014, s. 333-343). Bu tavır, Rusya'nın Sırbistan ile olan tarihsel bağlarını koruma stratejisi ile birlikte, kendi toprak bütünlüğüne yönelik ayrılıkçı tehditlere karşı bir savunma mekanizması olarak da yorumlanmaktadır. Rusya'nın bu tutumu, Kosova'nın bağımsızlık sürecini sadece bölgesel bir sorun olmaktan çıkarıp, küresel bir jeopolitik mesele haline getirmiştir.

Çin de Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan ülkeler arasında yer almıştır. Çin, özellikle Tayvan, Tibet ve Doğu Türkistan gibi bölgelerdeki ayrılıkçı hareketlere karşı son derece hassas bir tutum benimsemiş ve Kosova'nın bağımsızlığının uluslararası hukuka aykırı olduğunu savunmuştur (Yürür, 2028, s. 28-29). Çin'in Kosova meselesine karşıt duruşu, Çin'in iç politikasıyla doğrudan bağlantılı olup, ayrılıkçı hareketlere karşı sert tutumunun bir yansımasıdır.

Bu bağlamda, Kosova'nın bağımsızlığı, büyük güçler arasındaki rekabetin bir arenası haline gelmiş, Kosova sorunu global ölçekteki güç dengelerine yansımıştır. Batı dünyası, Kosova'nın bağımsızlığını desteklerken, Rusya ve Çin gibi büyük aktörler buna karşı çıkmış ve bu durum, uluslararası sistemdeki kutuplaşmayı derinleştirmiştir.”

11. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kosova'nın bağımsızlık ilanı, yalnızca Balkanlar'daki etnik çatışmalar ve siyasi istikrarsızlık bağlamında değil, aynı zamanda uluslararası hukuk, diplomasi ve jeopolitik dengeler açısından da önemli bir dönüm noktasıdır. 1999'da NATO müdahalesiyle başlayan ve 2008'de bağımsızlık ilanı ile sonuçlanan süreç, Kosova'nın devletleşme mücadelesinin ve bölgesel etkilerinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Ancak bu süreç, bölgedeki mevcut çatışma dinamiklerini çözmek yerine, yeni diplomatik ve siyasi sorunları beraberinde getirmiştir.

Uluslararası toplumun Kosova'nın bağımsızlığına tepkisi, ülkelerin kendi iç politik dengelerine ve jeopolitik çıkarlarına bağlı olarak değişmiştir. ABD ve birçok Avrupa ülkesi Kosova'nın bağımsızlığını destekleyerek Batı Balkanlar'daki etkilerini pekiştirmeye

çalışırken; Sırbistan, Rusya, Çin ve bazı Avrupa ülkeleri bu bağımsızlığı tanımayı reddetmiştir. Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığını kendi toprak bütünlüğüne bir tehdit olarak görmüş; Rusya ve Çin ise Kosova örneğinin kendi nüfuz alanlarındaki ayrılıkçı hareketlere emsal teşkil edeceği endişesiyle benzer bir tutum sergilemiştir. Avrupa Birliği içerisinde de İspanya, Kıbrıs ve Yunanistan gibi ülkeler, kendi iç ayrılıkçı hareketlerinin etkilenebileceği kaygısıyla Kosova'yı tanımamış, bu da AB'nin Batı Balkanlar'a yönelik ortak bir politika geliştirmesini zorlaştırmıştır.

Bölgesel düzeyde, Kosova'nın bağımsızlığı Arnavutluk ve Makedonya gibi ülkeler tarafından hızla tanınmış, ancak Bosna-Hersek gibi ülkelerde, kendi etnik ve siyasi dinamikleri nedeniyle endişeyle karşılanmıştır. Özellikle Bosna-Hersek'teki Sırp Cumhuriyeti'nin bağımsızlık girişimlerine ilham verebileceği endişesi, bölgedeki istikrar çabalarını karmaşık hale getirmiştir. Buna ek olarak, Sırp azınlığın Kosova'daki statüsüne ilişkin belirsizlikler ve Sırbistan ile Kosova arasındaki çözülmemiş siyasi gerilimler, Balkanlar'da kalıcı barış ve güvenliğin sağlanmasını zorlaştırmaktadır. Avrupa Birliği arabuluculuğunda yürütülen Brüksel Anlaşması gibi girişimler, iki taraf arasındaki normalleşme sürecine katkı sağlasa da bu süreç hem diplomatik hem de siyasi anlamda ciddi engellerle karşı karşıyadır.

Kosova'nın bağımsızlık sonrası dönemde karşılaştığı zorluklar yalnızca uluslararası tanınırlıkla sınırlı değildir. Ülkenin genç ve dinamik nüfusu, ekonomik büyüme ve kalkınma açısından önemli bir fırsat sunarken, işsizlik, yolsuzluk ve hukukun üstünlüğünün yeterince sağlanamaması gibi yapısal sorunlar, ülkenin iç istikrarını tehdit etmektedir. Kosova, ulusal güvenliğini güçlendirme ve demokratik kurumlarını geliştirme hedeflerine odaklanırken, uluslararası arenada da tam tanınırlık için diplomatik çabalarını sürdürmek zorundadır. Ancak, Rusya ve Çin'in BM Güvenlik Konseyi'ndeki veto hakkını kullanması, Kosova'nın BM üyeliği yolundaki en büyük engellerden biri olmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak, Kosova'nın bağımsızlık süreci, Balkanlar'daki ve uluslararası toplumdaki mevcut güç dengelerini etkileyen uzun vadeli sonuçlar doğurmuştur. Kosova'nın gelecekteki başarısı, ekonomik kalkınmasını sağlaması, devlet kurumlarını güçlendirmesi ve uluslararası alanda tam tanınırlık elde etmesi gibi stratejik hedeflere bağlıdır. Bu hedeflere ulaşmak, yalnızca Kosova için değil, aynı zamanda Balkanlar'da sürdürülebilir barış ve istikrar için de hayati öneme sahiptir. Kosova, bu zorlukları aşmak için ulusal düzeyde reformlarını hızlandırmalı, bölgesel işbirliğini güçlendirmeli ve uluslararası toplumun desteğini sürdürülebilir kılmalıdır. Bu başarılar, Kosova'yı Balkanlar'da çatışmadan barışa geçişin bir örneği haline getirebilir ve bölgedeki diğer sorunların çözümüne yönelik umutları artırabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik komite onayı ve/veya yasal/özel izin gerektirmeyen bu çalışma, araştırma ve yayın etiğine uygundur.

Araştırmacının Katkı Oranı Beyanı

Yazar makalenin tek yazarı olduğu için katkı oranı %100'dür.

Araştırmacının Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Ağır, B. S. (2017). Bağımsızlık sonrası dönemde Kosova'da barış. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14(53), 69–90.
- Armakolas, I. (2020). Greece: Kosovo's most engaged non-recogniser. In I. Armakolas & J. Ker-Lindsay (Eds.), *The politics of recognition and engagement: EU member state relations with Kosovo* (pp. 123–146). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-17945-8>
- Ayhan, H. (2008). Kosova'nın bağımsızlığı sürecinde uluslararası güçlerin ve Türkiye'nin tutumu. *Avrasya Etüdleri*, 33(1), 113–134.
- Ayhan, H. (2010). Arnavut ve Sırp savları bağlamında Kosova'nın sahipliği sorunu. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 73–86.
- Bajrami, A. (2008). U potrazi sa konsenzom: Šta je crvena linija za Kosovo? *Analiza Politike*, 02, 1–17.
- Beksaç, E. (2024, 23 Eylül). Arnavutlar, Sırbistan'ın güneyindeki Preševo'da ayrımcılığı protesto etti. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/arnavutlar-sirbistanin-guneyindeki-presevoda-ayrimciligi-protesto-etti-/3338893>
- Bellamy, A. J. (2002a). *Kosovo and international society*. Springer.
- Bellamy, A. J. (2002b). The new wolves at the door: Conflict in Macedonia. *Civil Wars*, 5(1), 117–144.
- Bonds, L. J. (1995). *Yugoslavia's disintegration and the Balkan politics in transition*. Westview Press.
- Brovina, N. (2017). Peacebuilding in Kosovo. *ILIRIA International Review*, 7(1), 170–178.
- Brüksel Anlaşması. (2013, 19 Nisan). RTS. <http://www.rts.rs/upload/storyBoxFileData/2013/04/20/3224318/Originalni%20tekst%20Predloga%20sporazuma.pdf>
- Buzogány, Á. (2008). Rumäniens Kosovo-Komplex zwischen doppeltem Präzedenzfall und EU-Verpflichtungen: Siebenbürgen, die Republik Moldau, Transnistrien. *Südosteuropa*, 56(3), 441–448.

- Caplan, R. (2010, 17 September). The ICJ's advisory opinion on Kosovo. *United States Institute of Peace*. <https://www.usip.org/publications/2010/09/icjs-advisory-opinion-kosovo>
- Emiroğlu, H. (2021). *Soğuk Savaş sonrası Kosova sorunu (1989–2000)*. Akademisyen Kitabevi.
- Esch, V. (2011). A European future for Kosovo: Is the EU losing its grip? *Security and Peace*, 29(3), 169–176.
- EU brokers historic Kosovo deal, door opens to Serbia accession. (2013, 19 April). *Reuters*. <http://www.reuters.com/article/2013/04/19/us-serbia-kosovo-eu-idUSBRE93I0IB20130419>
- European Rule of Law Mission for Kosovo. (2024, 28 Temmuz). *EULEX*. <http://www.eulex-kosovo.eu>
- Fella, S. (2024, 29 April). Bosnia and Herzegovina: Secessionism in the Republika Srpska. *UK Parliament*. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10013/>
- Gibbons, H. A. (1998). *Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu* (B. Arı, Çev.). Yirmibirinci Yüzyıl Yayınları.
- Guzina, D., & Marijan, B. (2014). A fine balance: The EU and the process of normalizing Kosovo-Serbia relations. *The Centre for International Governance Innovation*. https://www.cigionline.org/sites/default/files/no23_0.pdf
- Harland, D. (2005). Kosovo and the UN. *Survival*, 52(5), 75–98.
- Heater A. Conley, Bugajski, J., David, M., & Toland, T. (2011). *A new transatlantic approach for the Western Balkans*. Center for Strategic & International Studies. <https://www.csis.org/analysis/new-transatlantic-approach-western-balkans>
- Heller, R. (2014). Russia's quest for respect in the international conflict management in Kosovo. *Communist and Post-Communist Studies*, 47(3–4), 333–343.
- Jelavich, B. (2017). *Balkan tarihi II*. Küre Yayınları.
- Kalfa, E., & Dinç, C. (2023). İskoç ve Katalan bağımsızlık hareketlerinin tarihsel kökenleri ve güncel bir karşılaştırması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 387–411.
- Karakinaris, P. (2009). *The political status in Serbia after the war of 1999* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών. https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13872/1/Karakinaris_Msc2009.pdf
- Klimenko, Z. (2020). The role of the Albanian community in the restoration and development of the statehood of Montenegro at the beginning of the 21st century. *Slavs and Russia*. <https://elicit.com/notebook/2df127ca-71d7-41d6-be2f-6943100049c6#1824811c4285a048568f4561d94527cb>

- Kosovo Thanks You. (2024, 07 Ağustos). *Kosovothanksyou*.
<https://www.kosovothanksyou.com/>
- Kostovicova, D. (2008). Legitimacy and international administration: The Ahtisaari settlement for Kosovo from a human security perspective. *International Peacekeeping*, 15(5), 631–647.
- Kovačević, M., & Madžar, L. (2013). Političke institucije, politički akteri i ekonomske performanse: slučaj Srbije. *Beograd: Alfa Univerzitet 4 Kids Media Doo*.
- Kut, Ş. (1998). Kosova: Milliyetçiliğin kördüğümü. *Foreign Policy*, 3, 53–64.
- Kuzu, E. (2010). Uluslararası Adalet Divanı'nın Kosova'ya ilişkin danışma görüşünün değerlendirilmesi. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 30(12), 1–25.
- Lendvai, P. (1991). Yugoslavia without Yugoslavs: The roots of the crisis. *International Affairs*, 67(2), 251–261.
- Lezová, K. (2013). The notion of Kosovo as a precedent and the impact of the Hungarian minority issue on Slovakia's policy towards Kosovo's independence. *Europe-Asia Studies*, 65(5), 965–991.
- Madžar, L., Kovačević, M., & Prnjat, A. (2013). Političke institucije, politički akteri i ekonomske performanse: slučaj Srbije. *Alfa University*.
- Malcolm, N. (1999). *Kosova: Balkanları anlamak için*. İstanbul: Sabah Kitapları.
- Özdemir, Ö. (2017, 29 Eylül). Katalonya'daki bağımsızlık referandumuyla ilgili bilinmesi gerekenler. *BBC Türkçe*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41437383>
- Özlem, K. (2016). *Türkiye'nin Balkan Türkleri politikası*. Dora Basım-Yayın ve Dağıtım.
- Parcell, L., & Lendvai, P. (1991). Yugoslavia without the Yugoslavs: Roots of the crisis. *International Affairs*.
- Pawlak, B. A. (2013, 19 Nisan). EU brokers historic Kosovo deal, door opens to Serbia accession. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/2013/04/19/us-serbia-kosovo-eu-idUSBRE93I0IB20130419/>
- Pirinççi, T. A. (2011). Soğuk Savaş sonrasında ABD'nin Balkan politikası. *Alternatif Politika*, 3(1), 1–30.
- Prelec, M. (2013, 7 Mayıs). The Kosovo-Serbia agreement: Why less is more. *Crisis Group Archive*.
<https://web.archive.org/web/20150910130101/http://blog.crisisgroup.org/europe-central-asia/2013/05/07/the-kosovo-serbia-agreement-why-less-is-more/>
- Rahman, R. (2012). Makedonya'da Türk azınlık ve Makedonya-Türkiye ilişkileri (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.
- Ramet, S. P. (1996). *Balkan Babel: The disintegration of Yugoslavia from the death of Tito to ethnic war* (2. bs.). Boulder, Colorado: Westview Press.

- Richter, S., & Halbach, U. (2009). A dangerous precedent? The political implications of Kosovo's independence on ethnic conflicts in Southeastern Europe and the CIS. *Security and Human Rights*, 3, 223–237.
- Sadıkay, K. (2022). *Kosova'daki azınlıklar; Brüksel görüşmeleri* (Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi).
- Sancaktar, C. (2018). Kosova'da uluslararası himaye yönetimi. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 4(4), 63–71.
- Shaw, M. N. (2008). *International law*. Cambridge University Press.
- Shaw, S. J.-E. (1994). *Osmanlı İmparatorluğu ve modern Türkiye / Reform, devrim ve cumhuriyet: Modern Türkiye'nin doğuşu 1808–1975* (M. Harmancı, Çev.; 2. bs., 2. c.). İstanbul: E Yayınları.
- Sınır Anlaşması Onaylandı. (2018, 21 Mart). *Kosovaport*. <https://www.kosovaport.com/kosova-ile-karadag-arasindaki-sinir-anlasmasi-3-yil-aradan-sonra-onaylandi/>
- Şahin, A. S. (2015). Kosova'nın bağımsızlık ilanının Uluslararası Adalet Divanı kararı ve self determinasyon ilkesi çerçevesinde incelenmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 520–533.
- Šešelj, V. (2017). *The ideology of Serbian nationalism*. <https://ucr.irmct.org/LegalRef/CMSDocStore/Public/English/Submission/NotIndexable/IT-03-67/MSC8009R0000493566.pdf>
- Tangör, B. (2008). *Avrupa güvenlik yönetişimi: Bosna, Kosova ve Makedonya*. Seçkin Yayınları.
- The Kosovo-Serbia Agreement: Why less is more. (2013, 07 May). *International Crisis Group*. <http://blog.crisisgroup.org/europe-central-asia/2013/05/07/the-kosovo-serbia-agreement-why-less-is-more/>
- Türbedar, E. (2004). Yunanistan-Arnavutluk ilişkileri: Balkanların tedirgin dostları. *Karadeniz Araştırmaları*, 2, 109–120.
- Türbedar, E. (2008). Kosova'nın bağımsızlık ilanının Sırbistan, Bosna-Hersek ve Makedonya'ya etkileri. *Avrasya Dosyası*, 14(1), 23–55.
- Türbedar, E. (2017). Kosova sorunu. In E. B. Osman & D. (Ed.), *Balkanlar el kitabı: Çağdaş Balkanlar* (ss. 135–148). Akçağ Yayınları.
- Türkoğlu, E. (2001). *Kosova Arnavutlarının milliyetçiliği: Balkan diplomasisi*. ASAM Yayınları.
- United Nations. (1999). *Agreement on the principles to move towards a resolution of the Kosovo crises*. <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S1999%20649.pdf>
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı tarihi 1*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ülger, İ. K. (2016). Kosova'nın bağımsızlığının self determinasyon çerçevesinde analizi. *KOSBED*, 31, 39–64.

Woehrel, S. J., & Kim, J. (2001, Haziran). *Kosovo and US policy*. Foreign Affairs, Defense, and Trade Division. Congressional Research Service, Library of Congress.

Yürür, P. (2008). Kosova'nın bağımsızlık süreci, bölgesel ve küresel etkileri. *2023 Dergisi*, 7(83), 24–29.